

TOT S'APROFITA

Hem llegit *Tot s'aprofita* (1), un dels darrers aplecs de contes de Pere Calders, que Edicions 62 va publicar l'any passat en dues edicions.

Quina meravella, submergir-se en el món imaginari i fantàstic, però sempre ple d'enginy, d'observació, d'humor i d'agudesia, dels contes de Calders!

Enmig del tràgic quotidià en què, poc o molt, tots ens trobem immersos, lliurar-se relaxadament a seguir les trifulgues sorprenents dels personatges caldersians és una ocupació plàcida i molt recomanable.

En aquesta imaginació i fantasia que hem dit rau, probablement, un dels secrets de l'èxit dels contes del nostre autor. Al costat d'alguns de versemblants i d'altres de completament imaginaris, Calders dóna vida, sobretot, a un món en el qual sovint es barreja, amb mesura i equilibri, un percentatge de ficció amb unes situacions reals i, fins i tot, quotidianes. Ens fa traslladar el nostre angle normal d'observació de les coses diàries, i ens engresca a fer un judici crític de les coses i dels fets que ens envolten, al qual podríem posar moltíssims adjectius, però un per sobre de tots, el de «divertit».

Les situacions fantàstiques, absurdes, solen ressaltar a base d'establir unes comparacions amb fets de la més absoluta normalitat. Pensem, per exemple, en el venedor de forats d'«Accident de treball». Aquest venedor a domicili és un senyor ben real, que truca en un pis normal, que demana l'atenció d'un client «de carn i ossos», però que —i ací es presenta la situació insòlita— ven forats, i que en el paroxisme d'aquesta situació, que l'autor va acreixent de mica en mica, acaba essent engolit, per accident, dins del producte ofert. Així doncs, sempre tro-

bem algun personatge, algun objecte que ens dóna la mesura real de les coses i fa que l'absurd destaquï amb tota la seva gràcia.

Aquestes situacions inversemblants se succeeixen contínuament, però sempre distintes, mai no repetides, i amb una característica que és garantia de qualitat: passem amb avidesa al conte següent.

Efectivament, aquest equilibri que diem, entre ficció i realitat, produeix en el lector una sensació agradable: sense haver-se d'introduir en un ambient d'aventures, o d'intriga, o de risc, ja superats, descobreix en el seu marc habitual una projecció insòlita dels fets de cada dia, que se li fa interessant i divertida.

I probablement hi ajuda molt un dels trets que podríem assenyalar com una constant en aquests contes, la ironia. Calders en fa un ús molt intel·ligent, i sovint la transforma en sàtira, bé que assenyada, serena, sense cap mena de crispació, però destinada a fer que el lector s'adoni de la incoherència d'alguns comportaments humans.

Aquesta ironia satírica té més mèrit per ser feta des de dintre mateix de la societat que critica. L'autor n'és un component més i diríem que, així, se sent amb tot el dret d'exercir-la. Val a dir, però, que ho fa des d'una posició estratègica. Ell és l'espectador que observa les flaqueses dels seus personatges, de prou a prop per a conèixer bé l'ànima humana, i de prou lluny per a no sentir-se dins del xipolleig, i poder-se mirar amb una certa dosi de simpatia i comprensió, les accions i els pensaments dels seus protagonistes, envers els quals diríem que sent un cert amor paternal.

L'autor no desaprofita cap ocasió per a mostrar-nos la seva

traça en aquest joc. Poques pàgines, o potser ratlles, podem llegir sense que n'aparegui alguna mostra, tant de caràcter individual, com social, polític... D'aquestes darreres en trobem un exemple en «El planeta In», que és una filigrana en aquest sentit.

Calders exerceix aquesta sàtira d'una forma molt personal. Sovint es resol en una simple frase, sense comentaris, la qual el lector ha de procurar que no li passi desapercebuda. A «La nota única», per exemple, veiem com una aranya esplèndida, de cristall, per a un teatre, és comprada per l'Administració, a base de retallar el pressupost destinat a educació.

Aquesta ironia ha de desembocar necessàriament en un dels aspectes més importants i ben aconseguits, creiem, de l'obra caldersiana: l'humor. Un humor que el lector d'ara i ací, ens sembla que agraeix profundament i que de vegades arriba a fer-nos esclafir la riulla, i, d'altres, simplement ens commou perquè ens toca la part sentimental. El podem trobar tant en la situació de fons del conte, com en una circumstància determinada, com, simplement, i ben sovint, en una expressió o en un incís. El mèrit de l'autor rau, d'una banda, a crear situacions còmiques —cosa que no és pas fàcil—, i de l'altra, a saber-les descobrir i fer aflorar en ocasions en què passarien desapercebudes al lector normal. Efectivament, l'autor treu partit dels detalls més insignificants. Les coses més petites, els fets més diversos revelen, a les seves mans, tota la gràcia que duïen en potència.

Aquest humor, a part de ser molt propi de l'autor, és fi, ple de tendresa, sà, no gens groller i, sens dubte, fruit d'aquella observació distant i acostada, a la vegada, de què hem parlat. Qualitats, totes, que són més d'agrair en un món en què van ben escasses.

Un aspecte que no podem passar per alt, tampoc, és el dels personatges que donen vida als contes. No sabem si es pot parlar de titelles que l'autor mogui al seu antull. Però, precisament, ens fa tot l'efecte contrari. Donen la sensació de figures escapades, fins i tot potser furtivament, de la rica imaginació de l'escriptor. Com si, a partir d'un somni —un somni amb plena consciència?— les idees s'encarnessin en uns diminuts éssers trapelles, una mica grotescos, vorejant l'absurd, àvids d'explicar-nos, cada un, la seva pròpia facècia. Tots tenen, però, una cosa en comú, la seva bonhomia, la seva cordialitat i la seva candidesa. Només cal esmentar, com a prototipus, els dos protagonistes de «El poder de la conversa», que comencen amb un duel i acaben ben agermanats. En una paraula, doncs, són personatges plens d'humanitat, si bé, de vegades, aquesta mateixa humanitat els omple d'imperficcions i limitacions. En tot cas, però, ells mateixos en són les primeres víctimes. Podríem fer moltes citacions, però ens vénen a la memòria, per exemple, el promès de l'Elisenda de «Assaig general», o el marit de «Regal d'aniversari».

D'altra banda, també tenim el personatge diguem-ne normal, que toca de peus a terra, del qual l'autor es serveix per donar

aquella sensació de contrast que hem dit, i fer, així, que ressalti més el tarannà del personatge extravagant.

Uns i altres tenen, però, en comú, el fet de guanyar-se ben aviat les simpaties del lector, ja que aconsegueixen de fer-li passar molt bones estones en la seva companyia.

Tocant al llenguatge, pensem que mereixeria un estudi aprofundit que no podem fer ací, però és, ben segur, la carcassa, el suport hàbilment muntat que dóna l'estructura definitiva als contes i que l'autor sap utilitzar com a eina per a introduir el lector en aquest món encisador dels seus relats. És, efectivament, un bon acompanyant per allò que té de planer, àgil, fluid. Diríem que vol arribar al lector mitjà sense exigir-li cap esforç. Les expressions amaraes de gràcia i d'agudesia hi són l'una darrera l'altra... Les comparacions lliures, plenes d'enginy, són una altra mostra del domini que Calders té del llenguatge. No és debades que s'ha servit sempre de la nostra llengua. Diguem també que, tot i la seva expressivitat, és una parla polida, cosa que sempre és d'agrair.

I, en aquest mateix sentit, val la pena d'esmentar l'absència de violència, sexe i altres recursos fàcils de què abusen tants narradors actuals. Són relats nets, recomanables a totes les edats. Demanen només un esperit despert per tal que hom no es perdi cap de les seves subtilitats. I insistint per aquest cantó, potser podríem arribar a parlar fins i tot d'un cert moralisme —això sí, sense obstinació, desencarcarat— que, si no explícit —i per això més eficient— sí que hi és latent i es manifesta en una lectura atenta. N'hi ha prou, si no, de llegir el conte ja citat, «El poder de la conversa», per corroborar el que diem. Tota una lliçó per a les grans potències polítiques.

Una altra característica d'aquests contes de Calders és la brevetat. Sembla que l'autor la busqui expressament, fins a arribar a formular una mena de disculpa quan, per necessitats de l'argument, ha d'allargar-se més que no sembla voler. Vegem com inicia «El planeta In»: «Per molt que s'estimi la brevetat, a vegades cal començar pel començament. En aquest cas és necessari remuntar-nos a...». Aquesta particularitat s'accentua en els anomenats «Contes breus», dels quals el volum en recull deu. I és aquesta mateixa brevetat allò que ens fa veure els mèrits de les seves històries. No hi ha palla ni cap mena de retòrica supèrflua o innecessària. I tot i així, l'autor té tela per estona. Un conte darrera l'altre, i malgrat això, sempre nous i sempre diferents.

En resum, doncs, un excel·lent recull de contes que no dubtaríem a recomanar a tota mena de lectors. Esperem i desitgem que Pere Calders continuï delectant-nos molts anys amb l'encís dels seus relats.

ROSA MARIA COSTA

(1) *Pere Calders, Tot s'aprofita*, Col. «El balanci», 155, Edicions 62, Barcelona, 1983.²

Il·lustracions: Fei.

**MODA JUVENIL DE PUNT
PER A DONA**

**VENDES DETALL:
Cort Reial, 22
GIRONA**

**FÀBRICA:
PARE ANTONI SOLER, 12
OLOI**

RELOTGERIA

JOIERIA

FERRARONS

Sant Esteve, 16
Teléf. 26 02 07

OLOI